

5 lira 100 jaar Republiek Turkije 2023

Leopold Verbist



schaal 1,5

Turkije 5 lire 2023, Ø 28,15 mm, 8,25 g, bimetaal, op de vz Atatürk

Het Ottomaanse Rijk

Het Ottomaanse was een islamitisch rijk dat bestond van 1299 tot 1922. Het was gesticht door de Oğuzturken onder Osman I, de stamvader van de Ottomaanse dynastie en naamgever van dit rijk. Het Ottomaanse Rijk was een wereldrijk dat bij de grootste uitbreiding een enorm gebied in Noord-Afrika, Azië en Europa besloeg. Met de verovering van Constantinopel in 1453 en de val van het Oost-Romeinse of Byzantijnse Rijk, kwam het Ottomaanse Rijk in een nieuwe fase. De drie heilige steden van de islam, Mekka, Medina en Jeruzalem werden onderdeel van het rijk.

Na veel intriges en lokale oorlogen koos het Ottomaanse rijk de kant van Duitsland in de Eerste Wereldoorlog. Dat had grote verliezen en het uiteenvallen van het rijk tot gevolg. De slag om Gallipoli 1915/16 werd gewonnen door de Ottomanen, maar met enorme verliezen.

Het einde van het Ottomaanse Rijk

Op 29 oktober 1923 werd de Turkse Republiek opgericht op de ruïnes van het Ottomaanse Rijk. Er volgde slechts een ingetogen viering op 29 oktober 2023 omdat slechts kort ervoor een verwoestende aardbeving plaatsvond die aan 50.000 mensen het leven kostte, en ook de oorlog in het Midden-Oosten stemde niet tot feestvreugde, vond huidig president Erdogan.



De Hagia Sofia te Istanbul

Een modern, seculier Turkije

Daarvoor moeten we een stuk terug in de tijd, naar het einde van de Eerste Wereldoorlog. Het Ottomaanse Rijk kwam verzwakt uit de oorlog. Er waren veel politieke, economische en sociale problemen en de bevolking was ontevreden over de manier waarop het rijk werd geregeerd. De geallieerde machten, de grote winnaars van de oorlog, begonnen delen van het rijk te bezetten. Mustafa Kemal Atatürk, een ervaren militaire commandant, was bezorgd over de verdeeldheid en de invloed van de bezettende mogendheden.

Hij begon met het organiseren van verzet tegen de bezetters en verzamelde aanhangers die vastbesloten waren om de onafhankelijkheid van Turkije te herstellen. De onafhankelijkheidsoorlog begon in 1919 en eindigde in 1922, met de succesvolle bevrijding van Izmir. Een jaar later, op 29 oktober 1923, werd de Republiek Turkije opgericht.

Mustafa Kemal Atatürk, de leider van de onafhankelijkheidsbeweging, werd de eerste president van de republiek. Hij had grootse plannen met Turkije en lanceerde een ambitieus moderniseringsprogramma. Dat programma moest van Turkije een seculiere (lees: verwereldlijking) en democratische staat maken. Hij kreeg de naam 'Vader van de Turken'.

Atatürk voerde enkele radicale hervormingen door: het kalifaat (een staat die geregeerd wordt door een kalief, dat wil zeggen een opvolger van de islamitische profeet Mohammed, red.) werd afgeschaft, het Arabische schrift werd vervangen door het Romeinse alfabet, vrouwen kregen stemrecht en Europese wetten en codes werden aangenomen.

Toch legde Atatürk in zijn beleid vooral de nadruk op de secularisering van Turkije. Er kwam een verbod op hoofddoeken op scholen en openbare instellingen, religieus onderwijs werd ingeperkt en het werd eenvoudiger om alcoholische dranken te nuttigen. Op vraag van Atatürk werd zelfs de belangrijkste Ottomaanse keizerlijke moskee, de Hagia Sofia, omgebouwd tot een museum (vandaag terug moskee).

Turkije vandaag

Onder de nieuwe, eerste president kwam er dus een meer doorgedreven scheiding tussen kerk en staat. Toch is het de doorgedreven secularisering die de huidige president van Turkije, Recep Tayyip Erdogan, nu stoort. Onder het bewind van de conservatieve regering van Erdogan van de laatste twee decennia, doet er zich een verschuiving voor naar een meer religieuze samenleving. Zo werden de beperkingen op het religieus onderwijs opgegeven en werd het gebed voor overheidsmedewerkers ingevoerd.



Maar ook voor zijn economisch beleid haalt Erdogan de mosterd bij het geloof. Denk maar aan zijn onorthodoxe strategie (die ondertussen al werd afgevoerd) om de rentetarieven te verlagen. Erdogan gelooft, in tegenstelling tot de gangbare theorie onder economen, dat een hogere rente leidt tot hogere prijzen. Lage prijzen moeten volgens Erdogan de export en de productie van producten stimuleren. Toch zou die beslissing voor een groot deel ook ingegeven worden door geloof.

In de islamitische financiële wereld is het heffen of betalen van rente (riba) immers verboden. Dit principe is afgeleid van islamitische shariawetten. Erdogan en zijn regering hebben in het verleden de nadruk gelegd op het belang van islamitische financiële principes en hebben geprobeerd om het gebruik van rente te verminderen.

Het inflatiecijfer op jaarbasis in 2023 was niet minder dan 64,8 %. Vandaag zijn er 85 miljoen inwoners.

Nemrut Dağı

Nemrut Dağı is een werelderfgoed in Oost-Anatolië, in de Turkse provincie Adiyaman. Met 2150 meter is het de hoogste berg van het noordelijke Tweestromenland (Mesopotamië). Op de top van de berg, in een 50 meter hoge grafheuvel in de vorm van een piramide, is waarschijnlijk koning Antiochus Theos

(69-40 v.Chr.) van Kommagene begraven. Voor de grafheuvel staat een complex met kolossale stenen sculpturen van koning Antiochus zelf, geflankeerd door twee leeuwen, twee adelaars en verscheidene Griekse, Armeense en Perzische goden, zoals Zeus, Tyche en Mithras. Rondom de grafheuvel liggen de stenen hoofden van de beelden die er afgefallen zijn ten gevolge van aardbevingen.



Nemrut Dağı

Göbekli Tepe

Göbekli Tepe is een bergheiligdom, ongeveer 13 km ten noordoosten van Şanlıurfa, een stad in het zuiden van Turkije en staat op het hoogste punt van een langgerekte bergketen. Het is gebouwd rond het begin van het Neolithicum en heeft een ouderdom van circa 11.500 jaar.

Göbekli Tepe is het oudst bekende tempelcomplex ter wereld. Sinds 2018 is de locatie UNESCO-werelderfgoed.



Göbekli Tepe

Bibliografie

VRT NWS, *Turkije viert 100-jarig bestaan, ...*

<https://www.vrt.be/vrtnDeHagiaSofia/ws/nl/2023/10/29/turkije-ankara-100-verjaardag/>

Wikipedia, *Ottomaanse Rijk*, https://nl.wikipedia.org/wiki/Ottomaanse_Rijk

Wikipedia, *Göbekli Tepe*, https://nl.wikipedia.org/wiki/Göbekli_Tepe

Wikipedia, *Nemrut Dağı*, [https://nl.wikipedia.org/wiki/Nemrut_Dağı_\(berg\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Nemrut_Dağı_(berg))

De Muntklapper 59, *De munten van Commagene*,

www.egmp-vzw.be/Pdf/online_artikels/Muntk159A.pdf